

**Programske usmeritve
na področju gospodarskega razvoja,
tehnologije in energetike**

Ljubljana, april 2017

1 UVOD

Slovenija beleži v zadnjem obdobju gospodarsko okrevanje, stopnja brezposelnosti se niža, indeksi konkurenčnosti so boljši. Kljub na videz spodbudnim trendom gospodarska rast zaostaja za našimi pomembnimi konkurenti (višegrajskimi državami), zaostanka za državami evro območja praktično ne zmanjšujemo. Gospodarsko okrevanje ni podkrepjeno z dvigom produktivnosti, kar znatno slabša na videz ugodno sliko. Število zaposlenih v zasebnem sektorju je bistveno nižje kot je bilo v obdobju pred krizo. Močno so upadle tudi investicije države. Sredstva državnega proračuna se torej vse več uporabljajo za tekoče potrebe in izdatke države (plače, tekoči transferji, ...) in vse manj za nove investicije, ki so gonilo rasti in gospodarskega razvoja. Dejavniki, ki vplivajo na gospodarsko rast so predvsem eksterne narave (rast povpraševanja v naših gospodarskih partnericah (Nemčija), kar znatno krepi izvoz; izjemno nizke obrestne mere (politika ECB) in s tem zmerna rast naložb in okrevanje v evro območju), nekaj pa je tudi notranjih. Med notranje dejavnike sodi zlasti delna sanacija bančnega sektorja, ki se je zgodila pred nastopom Cerarjeve vlade in stabilizacija javnih financ, ki pa ni posledica ukrepov te vlade, pri čemer je sedanja vlada žal le delno nadaljevala razmeroma restriktivno politiko javnofinančnih izdatkov. Praktično so zanemarljivi učinki (neznatnih) ukrepov sedanje vlade na razmeroma ugodne gospodarske trende. Realno gledano je zato neutemeljeno in ne primerno pripisovanje lastnih zaslug sedanje vlade na trenutno stanje v gospodarstvu.

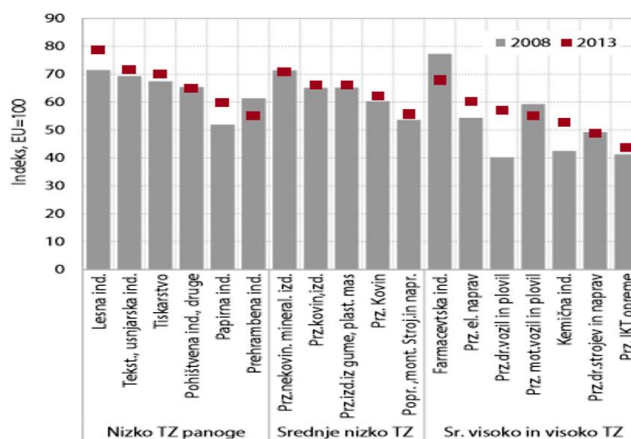
V mandatu sedanje vlade ni zaznati reformnih ukrepov, na potrebnost katerih opozarjajo mednarodne institucije in gospodarska združenja (zniževanje obremenitve dela, manj birokracije, ...). Zlasti so upadle investicije, še posebej nujne naložbe države v infrastrukturo (2TDK, obnova cestnega omrežja, energetika, ...). Posledično je v krizi pomembna gospodarska panoga, to je gradbeništvo. Črpanje evropskih sredstev je katastrofalno. Operativni program in strategija pametne specializacije, ki predstavljata vsebinski okvir za črpanje sredstev, sta se rojevali prepočasi, vsebinsko pa sta prirejena določenim vplivnim skupinam in ne bosta prispevali k dosegu željenih ciljev (dvig dodane vrednosti, višja produktivnost, tehnološki razvoj, inovativno gospodarstvo, ...).

Slovenija ima torej znatno večje potencialne za gospodarsko rast in nova delovna mesta glede na doseženo. V kolikor bi bile ugodne mednarodne razmere podkrepjene tudi z domačimi (vladnimi) ukrepi in reformami bi razvojni zaostanek za evro območjem hitreje zmanjševali.

2 ŠEST (6) SKRB ZBUJAJOČIH DEJSTEV

1. Dejstvo – nizka produktivnost

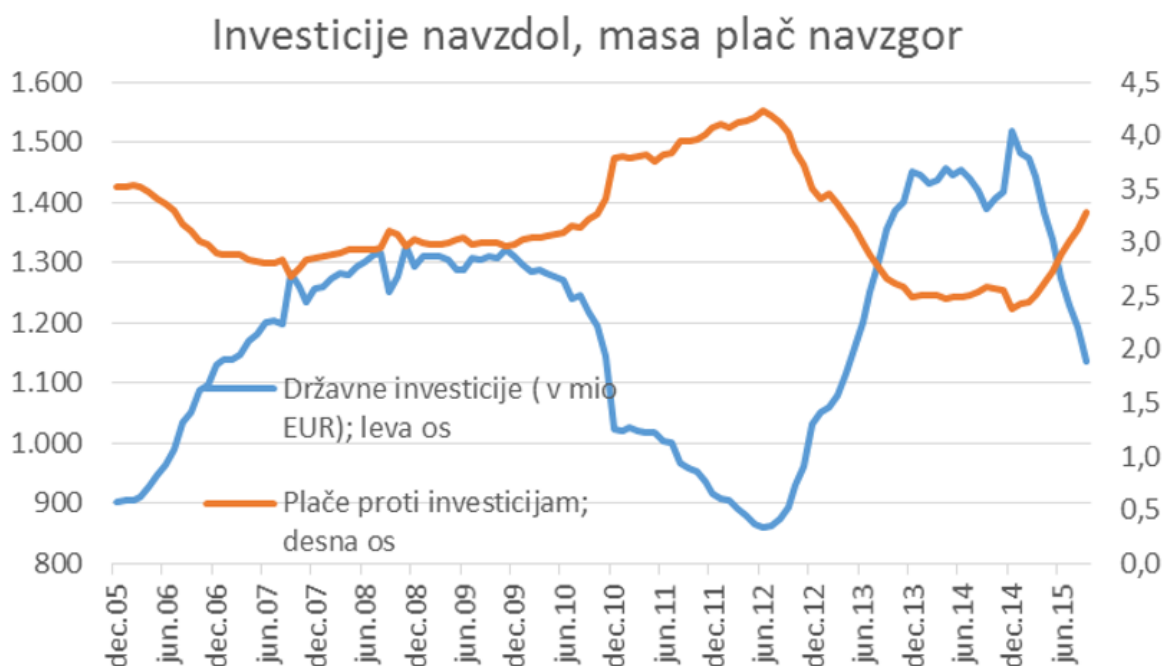
Produktivnost slovenskega gospodarstva v mednarodni primerjavi ostaja nizka. Raven produktivnosti (izražena v standardih kupne moči) je pred krizo dosegala 83 % povprečja EU, dohitevanje povprečne evropske ravni pa se je že nekaj let pred krizo ustavilo. V letih 2009 in 2010 se je ob manj ugodnem gibanju bruto domačega proizvoda zaostanek Slovenije za EU povečal še za 4 o. t. in na zelo podobni ravni vztrajal tudi naslednja tri leta. Občutneje se je zmanjšal šele leta 2014, vendar produktivnost v primerjavi z EU ostaja nizka (82 % povprečja EU).

Vir: Eurostat portal page – National Accounts, 2016; preračuni UMAR.
Opomba: TZ – tehnološka zahtevnost.

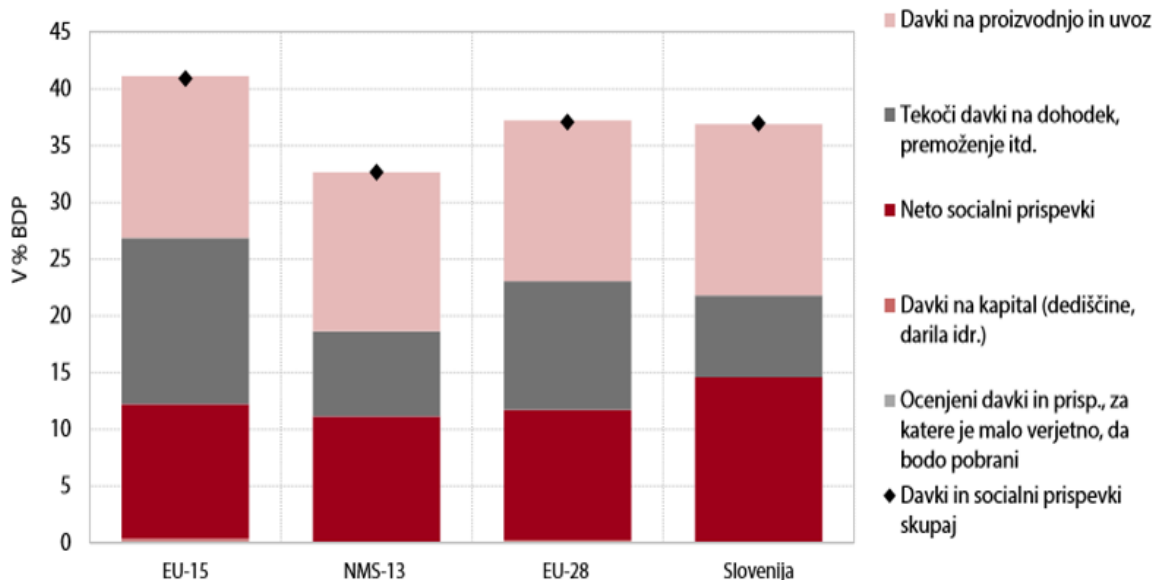
2. Dejstvo – previsoka javna poraba in premalo investicij

Padanje obsega državnih investicij glede na maso plač v javnem sektorju je izrazita zlasti v zadnjem obdobju.

Vir: Konsolidirana bilanca javnega financiranja, MF

3. Dejstvo – določena previsoka davčna bremena

Vir: Eurostat Portal Page – Economy and Finance – Government Statistics – Main national accounts tax aggregates (po ESR-2010), januar 2016.
Opomba: za EU-28, EU-15 (stare članice EU) in NMS-13 (nove članice EU od leta 2004 ali kasneje) so prikazana netehtana povprečja.

4. Dejstvo – nizka ekonomska svoboda (2015)

► EKONOMSKA SVOBODA SVETA: Slovenija najslabše uvrščena država EU

Na lestvici, ki jo v poročilu Ekonomska svoboda sveta 2015 danes objavlja Visio institut, je Slovenija med 157 državami in ozemlji zasedla 111. mesto, katerega si deli z Kitajsko in Nigerijo. Letošnja uvrstitev Slovenije je za 6 mest slabša od lanskoletne in za kar 50 mest slabša kot leta 2010.

Uredništvo/SZJ Visio Institut

14.09.2015 ob 09:16

Slovenija po ekonomski svobodi izenačena s Kitajsko in Nigerijo

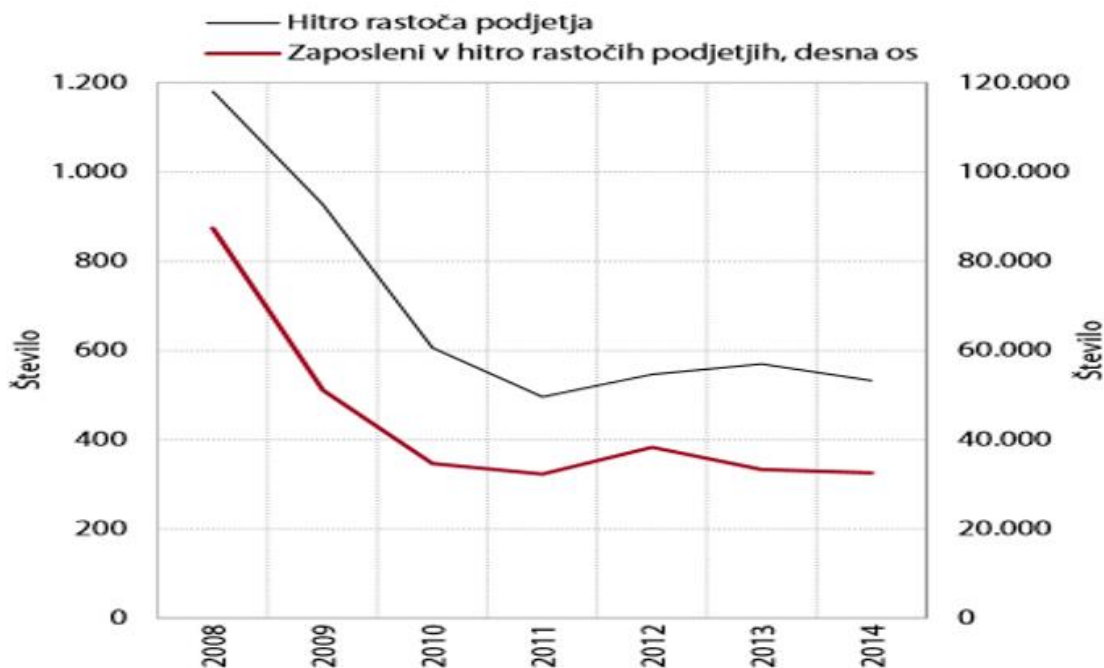
Slovenija je na lestvici ponovno padla in tokrat deli 111. mesto s Kitajsko in Nigerijo. **Slovenija je tako v zadnjih petih letih padla za kar 50 mest.** S 111. mestom je **Slovenija najslabše uvrščena država Evropske unije.** V Evropi pa se je slabše uvrstila le še Ukrajina, ki zaseda 124. mesto.

Slovenija je letos prejela oceno 6,44 od 10 možnih točk (ocene so od 1 do 10, kjer višja vrednost pomeni višjo stopnjo ekonomske svobode). Dekompozicija te ocene prikaže, kako se je Slovenija odrezala po posameznih področjih:

- Obseg (para)države: 4,4 (147. mesto)
- Pravni sistem in lastninske pravice: 6,0 (55. mesto)
- Trdnost valute: 8,4 (77. mesto)
- Svoboda mednarodne trgovine: 7,3 (78. mesto)
- Predpisi (regulativa): 6,1 (141. mesto)

"Slovenija se nahaja na točki, ko lepotni popravki niso zadostni za dolgoročno gospodarsko rast in povečanje blaginje državljanov. Na vladi je, da zagrizi v nujno potrebne strukturne reforme tako s krčenjem razbohotene, neučinkovite in netransparentne države kot z odpravo administrativnih ovir poslovanja državljanov in gospodarstvenikov ter znižanjem obdavčitve dela in liberalizacijo trga dela," meni mag. **Tanja Porčnik**, predsednica Visio instituta.

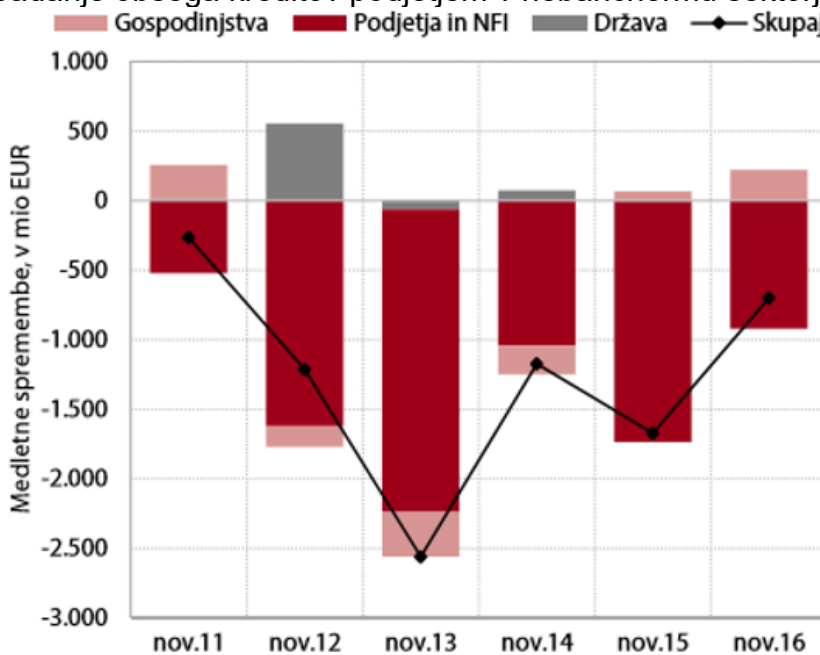
5. Dejstvo – padec deleža hitro rastočih podjetij

Vir: SURS.

Opomba: * Hitro rastoče podjetje je podjetje z več kot 10-odstotno povprečno letno rastjo števila zaposlenih v zadnjem triletnem obdobju, ki ima v prvem letu tega obdobja več kot 10 zaposlenih.

6. Dejstvo – padanje obsega kreditov podjetjem v nebančnem sektorju

Vir: BS, preračuni UMAR.

Opomba: Vpliv prenosa terjatev na DUTB je izločen.

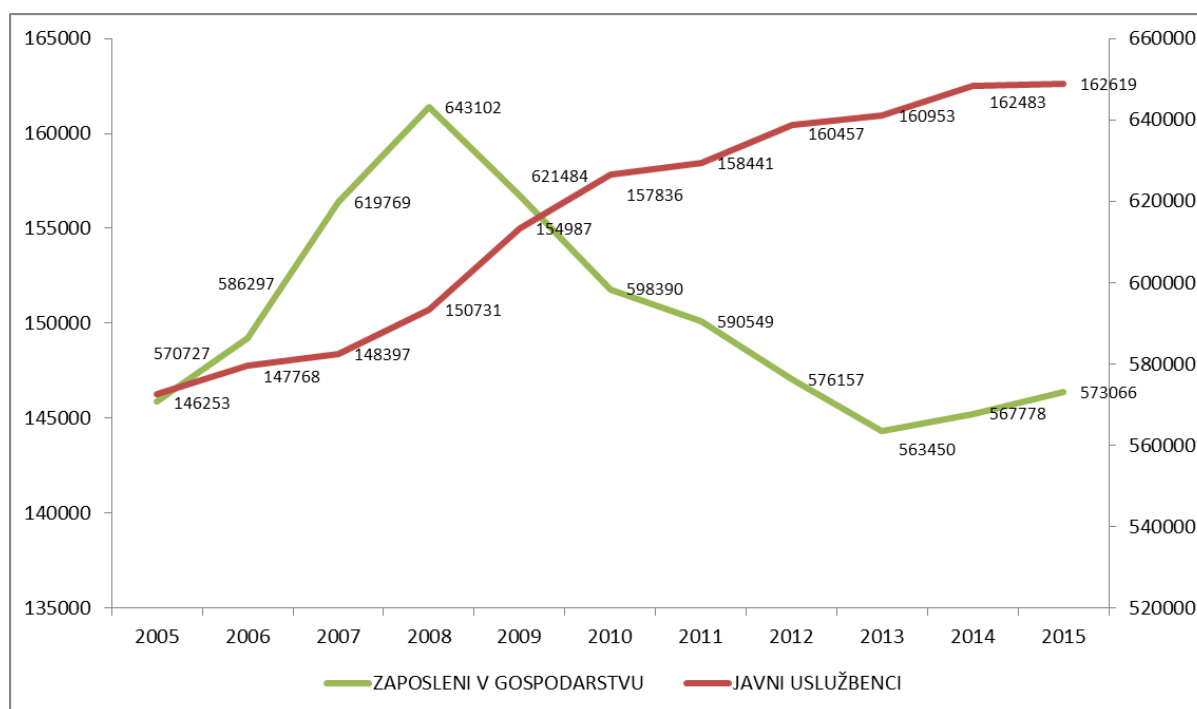
7. Dejstvo – prenizko število delovno aktivnih oseb v zasebnem sektorju

Kljub zaznanemu padcu števila brezposelnih v zadnjih letih, ki jih je mimogrede še vedno več kot 30.000 več kot v obdobju pred krizo, so zaskrbljujoče zlasti številke zaposlenih v zasebnem sektorju. V zasebnem sektorju, sektorju ki ustvarja, imamo glede na leto 2008 zaposlenih okoli 70.000 ljudi manj. Padec števila zaposlenih v zasebnem sektorju je zaznati tako pri gospodarskih družbah, kot pri samostojnih podjetnikih. Številčno sicer imamo nekaj več samostojnih podjetnikov, ki pa niso posledica razvoja podjetništva v Sloveniji, temveč zgolj posledica preteklega subvencioniranja samozaposlitev in posledično prepričevanja določenih delodajalcev, da njihovi zaposleni sicer opravljajo isto delo naprej, vendar samostojno, kot samostojni podjetniki, kar lahko zlahka štejejo med prekarne zaposlitve. V primerljivem obdobju pa ni zaznati sorazmernega padca števila zaposlenih v javnem sektorju, temveč ravno nasprotno, v istem obdobju je delovno aktivnega prebivalstva v javnem sektorju za okoli 12.000 več.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Javni sektor - sektor država	146253	147768	148397	150731	154987	157836	158441	160457	160953	162483	162619
Zasebni sektor - SKUPAJ	570727	586297	619769	643102	621484	598390	590549	576157	563450	567778	573066

Vir: SURS spletne strani

Graf 4: Delovno aktivno prebivalstvo v javnem in zasebnem sektorju

3 DESET (10) CILJEV NA PODROČJU GOSPODARSKEGA RAZVOJA IN TEHNOLOGIJE

- Mednarodno konkurenčno gospodarstvo oziroma spodbudno poslovno okolje.
- Dvig produktivnosti in dodane vrednosti v gospodarstvu
 - višje plače v gospodarstvu in
 - nova dobro plačana delovna mesta.
- Več investicij.
- Boljše upravljanje podjetij.
- Dvig podjetniške pobude (več novih rastočih podjetij).
- Izobraževalni sistem po meri gospodarstva.
- Umik države iz gospodarstva.
- Banke kot učinkovit finančni servis gospodarstvu.
- Boljša infrastruktura.
- Sodelovanje med načrtovalci gospodarske politike in gospodarskimi združenji.

4 KLJUČNI UKREPI

4.1 RAZBREMENITEV GOSPODARSTVA

- **Davčna razbremenitev:**
 - davčne olajšave za re-investiran dobiček vključno z davčnimi olajšavami za investicije v gospodarske objekte,
 - nižje koncesnine za uporabo vodnih virov,
 - odprava obdavčitve nepremičnin za tiste gospodarske subjekte, ki ustvarjajo dodano vrednost,
 - nižja obremenitev plač (socialna kapica, ...),
 - davčne počitnice za nova podjetja,

- **Administrativna razbremenitev:**
 - nadgradnja reforme trga dela za lažje prilagajanje števila zaposlenih obsegu dela in učinkovitemu poslovanju,
 - zmanjšanje števila dovoljenj in soglasij za gradnjo, umeščanje objektov v prostor, okoljevarstvenih dovoljenj in začetek poslovanja,
 - zmanjšati obseg in podvajanje poročanja gospodarskih subjektov,
 - odpraviti nepotrebne predpise, ki pretirano regulirajo gospodarsko dejavnost (HACCAP),
 - poenostavitev postopkov javnega naročanja

4.2 Dvig produktivnosti in dodane vrednosti v gospodarstvu za rast in višje plače

- **Spodbude tehnološkim posodobitvam in povezovanju** - najpomembnejše merilo za dodeljevanje spodbud (EU sredstva) bo dvig produktivnosti oziroma dodane vrednosti pri konkretnem podjetju ali skupini, kar omogoča rast, razvoj in višje plače zaposlenih;
- **Spodbujanje razvoja 4. industrijske revolucije** – avtomatizacija, robotizacija in informacijska podpora proizvodnim in poslovnim procesom ter povezovanje različnih inteligentnih računalniško podprtih sistemov poslovnih sistemov pomembno znižuje stroške in krepi produktivnost, na tem področju je pomembna kompatibilnost z najpomembnejšimi gospodarskimi partnerji (Nemčija, ..);
- **Uvedba socialne kapice** in razbremenitev plač;
- **Spodbujanje sodelovanja in povezovanja** med podjetji, institucijami znanja in gospodarstvom (sprememba kriterijev za financiranje preko ARRS in dodeljevanje EU sredstev, spodbujanje tehnoloških mrež, spodbujanje aplikativnih raziskav, ...);
- **Spodbujanje tujih investicij** z uvajanjem dodatnih ukrepov (npr. možnost dolgoročne brezplačne stavbne pravice na državni zemlji, enotna vstopna točka za tuje investitorje po principu vsega na enem mestu...);
- **Spodbujanje internacionalizacije** glede na potrebe gospodarstva, s posebno podporo za mala in srednje velika podjetja za doseg večjega deleža pri izvozu, proaktivno delovanje ekonomske diplomacije, okrepljena promocija slovenskega gospodarstva, usklajeno delovanje vseh podpornih organizacij za internacionalizacijo, izvajanje čezmejne internacionalizacije malega gospodarstva na obmejnih trgih;
- **Spodbujanje digitalizacije gospodarstva** (e-poslovanje, e-računi, ...);
- **Učinkovita pravna zaščita, ...**

4.3 Več investicij

- Učinkovitejše in hitrejša črpanja EU sredstev (sprememba operativnega programa);
- Spodbujanje naložb v infrastrukturo: cestno (razvojne osi, ...), železniško, energetska (HE na srednji Savi, energetska obnova stavb, ...);
- Informacijska infrastruktura - izgradnja širokopasovnih priključkov na območju celotne Slovenije.

4.4 Boljše upravljanje podjetij

- **Kadrovska politika:** V državnih podjetjih je ključno, da so na vodilna mesta imenovani strokovni kadri z jasnim in konkretnim načrtom sanacije oz. razvoja podjetja, ki se kažejo preko zavez v pogodbi o poslovanju. Nadzorni sveti s spremljanjem konkretnih pogodbenih zavez nagrajujejo ali sankcionirajo delo uprav.
- **Dividendna politika** bo naravnana na dolgoročni razvoj podjetja namesto kratkoročnega plenjenja za proračunske potrebe.
- **Poenostavitev in skrajšanje postopkov insolvenčne zakonodaje** z uvedbo večje odgovornosti vpletenih v postopek.

4.5 Dvig podjetniške pobude

- V vseh srednjih, višjih in visokih šolah bomo uvedli programe za pridobivanje osnovnega znanja iz področja podjetništva (poslovni načrt, osnove računovodstva, promocija in trženje, financiranje,...);
- Uvedba davčnih počitnic za novonastala podjetja;
- Spodbujati načelo, da je biti podjetnih vrednota;
- Širitev možnosti pavšalne obdavčitve za mala podjetja;
- Finančna in vsebinska podpora (svetovalci) malim podjetjem s potencialom rasti

4.6 Umik države iz gospodarstva

- Izvedli bomo pregledno privatizacijo s ciljem maksimiranja kupnine in nadaljnjim razvojem privatiziranega podjetja;
- Kupnina od privatizacije se namenja zniževanju javnega dolga in Demografskemu skladu; ...

4.7 Ukrepi na področju energetike

- Sprejetje in realizacija akcijskega razvojnega načrta za področje energetike (Energetski koncept Slovenije), ki bo temeljil na **novih vlaganjih** v konkurenčne, trajnostne, zanesljive in varne dodatne proizvodne vire (HE na srednji Savi, NEK 2, črpalne HE, ...) ter okrepljene prenosne zmogljivosti. EU se vse bolj usmerja v izrabo OVE pri proizvodnji električne energije. Novi predlagani zavezujoč skupen cilji pomeni še hitrejšo rast razpršenih virov v energetski bilanci posamezne države članice in istočasno večja vlaganja in izrabo shranjevalnikov električne energije. Slovenija si mora prizadevati, da v največji meri izkoristi svoje naravne danosti in prične pospešeno investirati v shranjevalnike presežkov proizvodnje električne energije (črpalne HE).
- RS mora uravnotežiti razvoj energetskega prenosnega in distribucijskega omrežja za vse svoje regije z namenom izgradnje energetske infrastrukture, ki omogoča konkurenčen gospodarski razvoj vsake regije. **Vse regije v naši državi morajo dobiti primerljivo energetska infrastrukturo**, ki omogoča domača in tuja vlaganja za normalno delovanje visokotehnoloških industrijskih obratov v posamezni regiji ne glede na način proizvedene električne energije.
- Temelj za konkurenčno, zanesljivo in stroškovno učinkovito dobavo električne energije končnim odjemalcem predstavljajo tri gospodarske javne službe na področju prenosa, distribucije, in organiziranja trga z električno energijo. Racionalizacija delovanja teh javnih služb pomeni manjši pritisk na omrežnino in dajatve, ki predstavljajo že več kot polovico računa za porabljeno električno energijo. Glede na velikost električnega omrežja in števila uporabnikov je potrebno racionalizirati izvajanje javnih služb z zmanjšanjem števila pravnih oseb in izkoristiti sinergijske učinke združevanja splošnih služb pravnih oseb in s tem zmanjševanje stroškov, ki bremenijo gospodinjstva in podjetja (**nižji računi**).
- Po vzpostavitvi hitrih polnilnic na avtocestnem križu v RS so zastala vlaganja v ustrezno polnilno infrastrukturo, ki bi omogočala večji razmah **E-mobilnosti**. Vzpostavili bomo ustrezno partnerstvo v mestnih občinah in nadaljevati z investicijami v mestne energetske infrastrukture, ki bodo omogočale ustrezno E-mobilnost v mestnih občinah – pospešeno uvajanje e-mobilnosti v mestne občine na področju javnega in zasebnega prevoza. Glede na naravo mestnega in primestnega prometa je potrebno zadolžiti gospodarske javne službe, da sredstva namenjena za električno energetska infrastrukturo namenijo tudi za izgradnjo osnovne mreže hitrih polnilnic v mestnih občinah.

- Zagotoviti ustrezno energetska infrastrukturo za nemoteno oskrbo z električno energijo v izrednih razmerah, še posebej za **kritično državno infrastrukturo**.
- Povezava energetske in informacijske infrastrukture z namenom zagotavljanja kvalitetnih informacijskih storitev za vse državljane RS na trgu informacijskih storitev, naj bo tudi na vasi primerljiva storitvam v mestih.
- Poenotenje poročanja in raznih razpisov.

4.8 Ukrepi na področju turizma

Leto 2016 je bilo rekordno za slovenski turizem in tudi napovedi so zelo obetavne. Razlogov je več, najpomembnejši je zagotovo ta, da so evropski turisti povečini ostali v Evropi ter da se je zaradi političnih in varnostnih razmer turistični zemljevid v Sredozemlju močno spremenil. Turčija kot ena od vodilnih turističnih velesil je npr. izgubila kar 75 % mednarodnega turizma, kar pomeni več kot 20 milijonov turistov. Ob tem pa je potrebno poudariti, da slovenska Vlada za promocijo turizma namenja cca 11 mio EUR, kar je največ do sedaj. To je zagotovo pozitivno, način porabe pa je po mnenju mnogih nepregleden in sporen. Tako imenovana »zelena shema« in digitalizacija namreč nimata veliko skupnega s pospeševanjem turističnega posla. Posebej pa kaže izpostaviti popolno politizacijo Turistično gostinske zbornice Slovenija, kjer je bila imenovana nova direktorica Klavdije Štalcer, ministrice SMC, ki še nikoli ni delala v turizmu in jo je odnesla afera s ponarejeno diplomo.

Nujne prioritete in ukrepi:

- **Zaključiti procese privatizacije turističnega gospodarstva.** Dosedanja praksa namreč kaže, da so podjetja v državni lasti neučinkovita. Neustrezna lastniška struktura je resnično velik dejavnik slabše konkurenčnosti slovenskega turizma. Posledično tudi malo tujih investicij, pa se tiste so povsem zgrešene (hrvaški prevzemi portoroških hotelov).
- **Razvoj Lipice:** Zgrešeno vladno politiko na področju turizma v Lipici je vodila v stečaj podjetja Lipica Turizem. Enovito podjetje v državni lasti - kot ga predlaga Vlada RS - ne bo prineslo dobrih rezultatov, s to odločitvijo se vračamo nazaj v

leto 2004. Namesto tega bi bilo potrebno po vzoru Postojnske jame na osnovi javnega razpisa izbrati upravljavca turističnih objektov.

- **Posodobiti sistem kategorizacije namestitvenih obratov**, kjer se kljub najavam v treh letih ni bilo narejenega še nič.
- **Dostopnost in razvoj letalskega sektorja.** V primerjavi z Zagrebom, Gradcem in Benetkami je Ljubljana s svojim letališčem precej zaostala. Računati je treba tudi na velik vzpon beograjskega letališča, ki že ima prve prekomorske lete v ZDA, najavljajo se pa tudi direktne povezave s Kitajsko. Zagotovili bomo nove dodatne letalske povezave s prednostnimi lokacijami.
- **Izboljšati kakovost storitev.** Na področju obsega gastronomske in gostinske ponudbe so bili narejeni pozitivni premiki, ne izvaja pa se nobenih projektov funkcionalne kakovosti, torej tiste, ki jo zazna turist.

4.9 Uporaba lesa kot priložnost za gospodarski razvoj

Za razvoj lesarstva ima Slovenija pomembne konkurenčne prednosti, saj znaša letni prirastek že približno 9 mio m³, kar je zavidljiva surovinska osnova. Žal je v preteklih letih propadlo večino lesno-predelovalne in pohištvne industrije, zato preveč lesa izvozimo kot surovino. Cilj je, da se na območju Slovenije ponovno vzpostavijo predelovalna in pohištvna podjetja z visoko dodano vrednostjo (oblikovanje), ki so med sabo povezana in hkrati povezana z institucijami znanja. Hkrati lahko odpadni les teh podjetij porabimo za energetske potrebe, v proizvodnji plošč in papirja, lahko pa tudi v gradbeništvu in drugod.

Ukrepi:

- oživitev pohištvne industrije;
- spodbujanje domačih (javnih in zasebnih) investicij v slovensko lesno-predelovalno industrijo (posebne podporne sheme);
- vzpostavitev večjih centrov za odkup in predelavo lesa vseh kakovostnih razredov s predelovalnimi obrati (žage, izdelava polizdelkov, energetika, ...);
- spodbujanje nastajanja in povezovanja lesarskih podjetij med sabo in z institucijami znanja (RRI) ter oblikovalci, zaradi ekonomije obsega so lahko konkurenčni le večji industrijski obrati;

- spodbujanje povečanja uporabe lesa pri gradnji (stavbno pohištvo, konstrukcijski elementi, ...), npr. subvencioniranje vgradnje lesenih oken (namesto plastičnih, aluminijastih,...);
- usmerjanje sredstev EU v integralne projekte s področja lesarstva;
- spodbujanje in podpora prodoru lesarskih podjetij na tuje trge;
- promocijske aktivnosti za povečanje rabe lesa, predvsem med mladimi, v javnem sektorju in med širšo javnostjo;
- podpora ustanovitvi gozdarsko-lesnega združenja za promocijo lesa, povezovanje in sodelovanje na področju gozdarstva in lesarstva.

5 ZAKLJUČEK

Za dolgoročno stabilno rast slovenskega gospodarstva, za ustvarjanje novih, kvalitetnih delovnih mest, za višje plače v gospodarstvu in posledično višje pokojnine je nujno uveljaviti naslednja načela:

- ***Najprej moramo ustvariti in potem ustvarjeno racionalno deliti.*** Brez ustvarjanja nove vrednosti ni ustreznih plač, pokojnin, ni investicij in razvoja, ni solidarnosti in sociale ter ustreznega delovanja podsistemov družbe (javni sektor, šolstvo, zdravstvo, kultura, ...).
- ***Le višja produktivnost v gospodarstvu pomeni, da lahko več delimo, kar posledično pomeni višje plače, več naložb in razvoj.***
- ***Ključni pri izbiri na prihodnjih volitvah morajo postati gospodarski programi*** in dosedanji konkretni dosežki oziroma izvedba. Osnova za sodelovanje med strankami v prihodnje (koalicija) naj bo področje gospodarstva.
- ***Gospodarstvo in ljudje potrebujejo državno in lokalno upravo le kot učinkovit in racionalen servis.***